

Yoshlar O'rtasida Jinoyatchilikni Oldini Olishga Qaratilgan Profilaktika Ishlarining Ahamiyati

Jobborov Zokirjon Abdug'apor o'g'li¹

Annotatsiya: Ushbu maqolada yoshlar o'rtasida jinoyatchilikni oldini olishga qaratilgan profilaktika ishlari, uning yosh avlod tarbiyasida o'rni haqida ma'lumotlar keltirilgan. Bundan tashqari, yurtimizda yoshlar tarbiyasi davlat miqyosida ko'tarilgan masala ekanligi va aynan shu masalaga doir yurtboshimiz tamonidan chiqirilgan qaror va farmonlar haqida fikrlar berilgan.

Kalit so'zlar: jinoyatchilik, huquqbuzarlik, huquqiy savodxonlik, profilaktika, harakatlar strategiyasi, valyuta siyosati, ratifikatsiya.

Ma'lumki, yoshlik insonning eng beg'ubor davri, porloq kelajagi uchun urug' qadaydigan bahor pallasidir. Bu ne'matdan unumli foydalanib, o'zining salohiyatini oshirib borgan, jamiyatda munosib o'rin egallashga kirishgan insonning ertasi nurafshon. Ammo, ayrimlar "Yoshlik – beboshlik" deya nojo'ya harakatlarga qo'l urib jinoyat ko'chasiga kirib qolganini bilmay qolyapti. Bundaylar o'z boshiga o'zi kulfat sotib oladi, desak xato bo'lmaydi. Agar ular ham o'z muvaffaqiyatlari bilan yurt ravnaqiga hissa qo'shayotgan yoshlardan ibrat olganida, ularning ota-onalari farzandlariga befarq bo'lmaganlarida edi bugun yoshlar jinoyatchiligi ancha kamayardi. Adashgan yoshlar mayda bezorilik, o'g'irlikka qo'l urib bebaho, betakror umrning oltinga teng davrini panjara ortida o'tkazmagan bo'lardilar. Yoshlar ertamiz ko'zguasi. Ularning kelajagi butun bir millatning shirin tashvishidir. Hozirda barcha jabhada yoshlar masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda. Ayniqsa yoshlar o'rtasida huquqbuzarliklar va jinoyatlarning oldini olish uchun nafaqat ota-ona, mahalla, balki bir qator tashkilot va idoralar ham mas'ul etib belgilangan.

Bugun jinoyatchilik va huquqbuzarlik holatlarining yoshlar o'rtasida kuzatilayotgani achchiq haqiqat. Yoshlar tomonidan sodir etilayotgan jinoyatlar umumiy jinoyatlarga nisbatan 25 foizga yetgan. Mutasaddilar "Kasalni davolagandan ko'ra, oldini olgan ma'qul", degan naqlga amal qilgan holda jinoyat bilan kurashishda dastlab yoshlarni jinoyat qilishga undaydigan sabablar, holatlarni aniqlab, ularni bartaraf etish choralari ko'rmoqda. Yoshlar orasidagi jinoyatlarning ildizi ham xuddi shu jihatlardan qidirilmoqda. Ma'lumki, yoshlar asosan bekorchiligi, e'tiborga muhtojligi, huquqiy savodxonligining pastligi tufayli jinoyat sodir etadi. Muammoga yechim topish maqsadida Yoshlar ittifoqi huquqni muhofaza qiluvchi organlar, davlat va nodavlat notijorat tashkilotlari bilan hamkorlikda yoshlarning siyosiy faolligi, huquqiy ongi va madaniyatini yuksaltirishga qaratilgan sa'y-harakatlarni kuchaytirib boryapti. Ittifoq tizimida yoshlar jinoyatchiligini barvaqt profilaktika qilish bo'yicha har oyning oxirgi 10 kunligida "Barchasi o'z qo'lingda!" targ'ibot dekadasi loyihasi tizimli ravishda o'tkazib borish yo'lga qo'yildi. Dekada doirasida Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar hamda Toshkent shahrida yoshlar o'rtasida jinoyatchilikni barvaqt profilaktika qilishni nazarda tutadigan loyihalar tashkil etiladi.

2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasida O'zbekistonning jinoyatchilikka qarshi kurashish va huquqbuzarliklarning oldini olish borasidagi maqsadlari aniq va ravshan bayon etildi. Joriy yilda "Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida"gi, "Bolalarni ularning sog'lig'iga zarar yetkazuvchi axborotdan himoya qilish to'g'risida"gi Qonunlar qabul qilindi. Bundan tashqari, huquqbuzarliklar profilaktikasi va jinoyatchilikka qarshi kurashish bo'yicha faoliyatni muvofiqlashtirishning ta'sirchan tizimini yaratish, qonun buzilishlarining oldini olish va ularni bartaraf etishning zamonaviy tashkiliy-huquqiy mexanizmlarini joriy etish maqsadida Prezidentimizning "Huquqbuzarliklar profilaktikasi va jinoyatchilikka qarshi kurashish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori qabul qilindi.

Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev o'zining har bir chiqishlarida sohaga mas'ul bo'lgan idoralarning asosiy vazifasi jinoyatchini topish va jazolash emas, balki jinoyat sodir etilishiga sharoit yaratib bergan holatlarni aniqlash, ayniqsa tizimli muammolar bilan ishlashga alohida urg'u qaratishni ko'p bora ta'kidlab o'tgan. Davlatimiz rahbarining doimiy diqqat markazida turgan huquqbuzarliklar profilaktikasi va jinoyatchilikka qarshi kurashish borasida belgilangan vazifalar ijrosi, bu borada mavjud muammolar va ularni hal etish masalalari Prezidentimiz raisligida 15 noyabr kuni o'tkazilgan videoselektorda ham atroflicha muhokama qilindi. E'tirof etish kerakki, huquqbuzarliklarning bir qismi tayin bir ish joyiga ega bo'lmagan shaxslar tomonidan sodir etilmoqda. Bunday shaxslar tomonidan huquqbuzarlik sodir etilishini oldini olishda aholi bandligini ta'minlash, tadbirkorlikni rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Bu haqda gap ketganda, mamlakatimizda qulay ishbilarmonlik muhitini yuritish, tadbirkorlar oldida turgan muammolarni bartaraf qilish, ularga keng imtiyoz va imkoniyatlar berish borasida ulkan ishlar amalga oshirilayotganligini misol qilishimiz mumkin. Xususan, valyuta siyosatining liberallashtirilishi, mahsulotlarni eksport qilish shartlari yengillashtirilganligi, tadbirkorlik sub'ektlariga davlat xizmatlari ko'rsatish tizimi takomillashtirilganligi ushbu sohani yanada rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi tabiiy. Jinoyatchilikni oldini olishda mahalla instituti imkoniyatlaridan samarali foydalanish zarur hisoblanadi. Shu bois, Respublikamizda mahalla fuqarolar yig'inining "Mahalla posboni"

¹ Namangan davlat universiteti Ishimoiy fanlar fakulteti Tarix yo'nalishi 2 - bosqich talabasi

jamoatchilik tuzilmasi faoliyati yo'lga qo'yilgan. Qolaversa, Prezidentimiz ta'kidlagandek, sodir etilgan jinoyatlarni mahallada keng jamoatchilik ishtirokida muhokama qilishni profilaktik ahamiyatga ega. Negaki, jinoyatchilikka qarshi kurashish faqat huquq tartibot organlarining emas, balki keng jamoatchilikning vazifasi bo'lmog'i zarur.

Chunki, yoshlar bizning kelajagimiz. Shundan kelib chiqqan holda, O'zbekiston yoshlar o'rtasida turli xil illatlarni oldini olish, ularning huquqlari va qonuniy manfaatlarini ta'minlash maqsadida salmoqli ishlarni amalga oshirilmoqda. Xususan, mustaqillik qo'lga kiritilganidan 3 oy o'tmasdan, ya'ni 1991 yil 20 noyabrda "O'zbekiston Respublikasida yoshlarga oid davlat siyosatining asoslari to'g'risida"gi Qonun qabul qilindi. 2016 yilga kelib "O'zbekiston Respublikasida yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida"gi qonun yangi tahrirda qabul qilindi. Bundan tashqari, "Bola huquqlarining kafolatlari to'g'risida"gi, "Voyaga yetmaganlar o'rtasida nazoratsizlik va huquqbuzarliklarning profilaktikasi to'g'risida"gi, "Bolalarni ularning sog'lig'iga zarar yetkazuvchi axborotdan himoya qilish to'g'risida"gi qonunlar qabul qilindi, qator xalqaro hujjatlar ratifikatsiya qilindi. Parlamentning yoshlar bilan ishlash borasidagi faoliyatini samarali tashkil etish maqsadida, yaqinda O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasining Yoshlar masalalari bo'yicha komissiyasi tuzildi va o'zining faoliyatini boshladi. Yoshlarning, ayniqsa uyushmagan, ish bilan band bo'lmagan, tayin bir mashg'ulotga ega bo'lmagan yoshlarning kasb-hunarlarini puxta egallashi uchun munosib sharoitlar yaratishga, bandligini ta'minlashga, ishbilarmonlik ko'nikmalarini rivojlantirishga, ularni tadbirkorlik faoliyatiga keng jalb etishga ko'maklashish, yoshlar o'rtasida huquqbuzarlik va jinoyatchilikning oldini olish bo'yicha samarali mexanizmlarni joriy etish bo'yicha takliflar kiritish ushbu komissiyaning asosiy vazifalaridan biri qilib belgilandi.

Xulosa qilib shuni ta'kidlash joizki, yoshlarning jinoyatchilik botqog'iga botishida nafaqat ularning beboshligi balki, eng katta aybdor e'tiborsizlik va ma'suliyatsizlik bilan ularning tarbiyasiga yondashgan katta insonlardir. Bolalar oppoq qog'ozdek tasniflanadilar. Ularning tarbiyasiga mas'ul shahslar manashu oppoq qog'ozga rasm slogan rassomdur. Ular qog'ozga qanday ishlov berishlari kelajakda yoshlardan shunday javob olishlari tabiiy holardir. Huququzarliklarning oldini olish, unga qarshi kurashish haqida gapirganda ushbu soha vakillarini ijtimoiy himoyasiga alohida ahamiyat qaratilayotganligi ham e'tiborlidir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. <https://uzlidep.uz/uz/positionparty/47>
2. <https://adu.uz/uz/news/article/1031>
3. <https://iiv.uz/news/yoshlar-orasida-jinoyatchilikning-oldini-olish-maqsadida-profilaktik-tadbirlar-otkazilmoqda>
4. <https://lawyer-great.ru/uz/profilaktika-detskoi-prestupnosti-preduprezhdenie-prestuplenii-nesovershennoletnih-prichiny-formirova/>